

VISSZATÉRŐ VADJAINK

Ha megfelelőek a viszonyok, próbát lehet tenni kipusztult fajok visszatelepítésével. Hazánkban is sok ilyen program indult az elmúlt évtizedekben.

ÍRTA BAJOMI BÁLINT

BÖDÖNCSIGA

A fekete bödőncsiga egyik állománya Mezőkövesd közelében, Sály mellett azért pusztult ki, mert a vízmű elvezette az élőhelyét adó forrás vizét. Miután helyreállt az eredeti vízhozam, már esély kínálkozott a sikeres visszatelepítésre. Az áttelepített bödőncsigák egy közeli kis faluból, Kácsról származtak. Itt ered két tiszta forrás, az egyik vize meleg, a másiké hideg, és egy patakba folynak össze a falu közepén, lakóházak, aszfaltozott utak szomszédságában. Annyira jól érzi magát Kácson a fekete bödőncsiga, hogy egyedszáma már mintegy 3 millióra nőtt. Első ránézésre ez óriási számnak tűnik, de ne feledjük: az egész világon csak öt helyen fordul elő ez a csiga, így ha szennyezés érné a kácsi patakot, és az ottani állomány elpusztulna, az bizony az egész fajra nézve nagy csapás lenne.

LÁPI PÓC

A mocsarak, lápok lecsapolása, az idegenhonos amurgéb és a klímaváltozás miatt került veszélybe. A Tavirózsa Egyesület munkatársai Szada közeli tavacskákban, hogy hozzájáruljanak az erősen megritkult lápi póc védelméhez. A tavacskákban, minthogy nincs semmilyen kapcsolatuk egyéb vizekkel, nem tud megtelepedni az amurgéb. A természetvédelmi szakemberek a közeli kis patak vizének visszaduzzasztásával biztosítják, hogy a tavacskákban a nyári aszályok idején is kellő mennyiségű víz maradjon. A természetes vizekben befogott anyahalakat a Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetemen, Gödöllőn szaporítják, a pici ivadékhalakat pedig a szadai tavakba engedik, illetve ott gyarapítják velük a helyi állományokat, ahol fölmenőiket annak idején kifogták.

RÁKOSI VIPERA

Főleg élőhely-zsugorodása veszélyezteti, nem megfelelően kezelt élőhelyein pedig nő az úgynevezett predációs nyomás, azaz több egyedüket vadászhatják le a ragadozók. Az is probléma, hogy a helyiek – indokolatlan félszük okán – üldözik és pusztítják. Így lett mára a rákosi vipera Európa egyik legritkább mérgegyója. A faj védelmét több ciklus óta támogatja az Európai Unió LIFE programja. Ennek keretében Kunpeszéren folyik a faj zárt téri szaporítása. A születő egyedek egy részét alkalmas terepen szabadon engedik. A program keretében egyes helyeken a rákosi vipera élőhelyeit is igyekeznek helyreállítani, valamint elősegítik az állományok közötti kapcsolatot, és gyérítik a ragadozókat. A hatékony intézkedések hatására a rákosi vipera állománya immár az ezer egyedet is meghaladja.

KÉKCSŐRŰ RÉCE

Párizst járva-fényképezve kamaszkoromban különleges vonzalom ébredt bennem a kacsák és a ludak iránt: az ottani parkokban nemcsak tőkés récék, hanem más országokból származó színpompás vízimadarak is élnek. Részben ezért vállalkoztam utóbb szakdolgozatomban arra, hogy kiderítsem, miért zárult kudarcra a szaporodási időben gyönyörű csőrükkel hódító kékcsőrű récék magyarországi visszatelepítése. A faj az 1960-as években pusztult ki nálunk, részint mert az éghajlat szárazabbra fordult, és a szikes tavakat lecsapolták, így a récének megfelelő élőhelyek megfogyatkoztak, másrészt vadászok és tojásgyűjtők is tizedelték a kékcsőrűek állományát. A visszatelepítési törekvések során már a szaporítás kudarcot vallott; a Péteri- és a Kondor-tavon történt kiengedésük után pedig a récék többsége eltűnt.

ÜRGE

Régen kártevőként üldözték, és megenni fogták, emellett kedvelt élőhelye, a gyepek kiterjedése is jelentősen csökkent. Ezzel együtt sok ürge talál magának élőhelyet repülőtereken, a kifutópályák között húzódo füves területeken. Áttelepítésre ezeken a területeken olyankor van szükség, amikor új kifutópálya épül, vagy amikor egy meglevőt bővítenek. A befogásra két régi furfang kínálkozik: hurkot helyeznek el az ürge-lyuk bejáratánál, vagy vizet öntenek a járatba, és elkapják a menekülő állatot. Az ürge számos ragadozó madár, így a kerecsensólyom és a parlagi sas étlapján is szerepel. A LIFE program keretében ezeken a fokozottan védett madaraknak az élőhelyeire is telepítettek ürgéket. A tihanyi Belső-tó melletti rét ürgéi arról nevezetesek, hogy már kifejezetten hozzászoktak az ember jelenlétéhez.

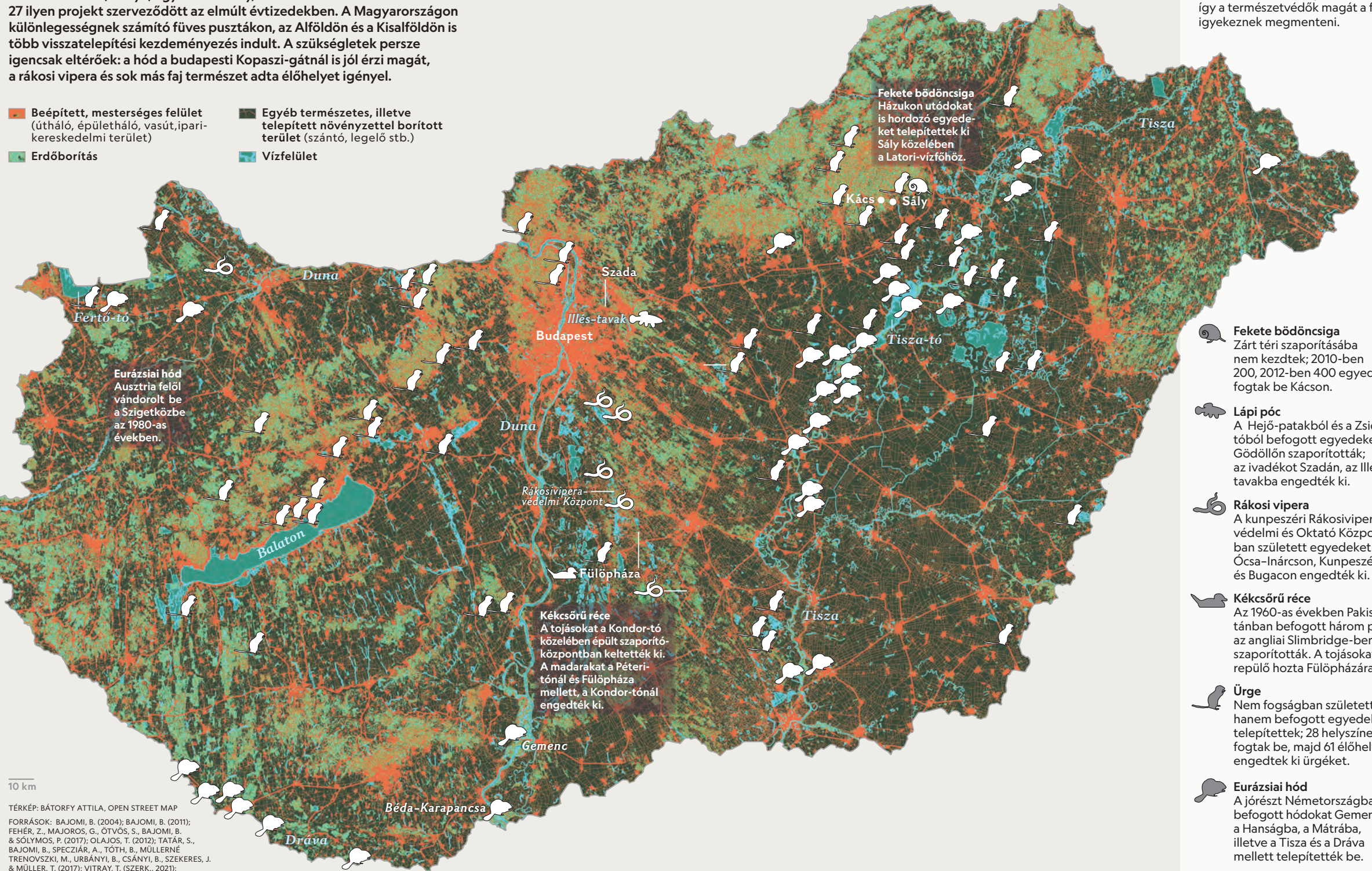
EURÁZSIAI HÓD

1865-ben pusztult ki hazánk területéről, nagyrészt a gátlástalan vadászat miatt. Másfél évszázadon át hiányzott a faunából, mígnem az 1980-as években Ausztria felől hódok költöztek a Szigetközbe. 1996 és 2008 között a WWF Magyarország munkatársai is betelepítettek egyedeket. Azóta az egész országban elterjedt a hód a vizes élőhelyeken: jelenlegi állományát Czabán Dávid biológus 11 ezer egyedre becsüli. Természetvédelmi szempontból tehát sikeres volt a program – csak hát a hódok komoly gondokat okozhatnak. Télen kidöntik a vízparti fákat, rongálják az árvízvédelmi gátakat, és saját gátakat építve is nehezítik az árvízvédelmet. Juhász Erika biológus ezzel együtt rámutat: a hódgátaknak pozitív hatásuk is van – egyrészt új vizes élőhelyeket hoznak létre, másrészt aszály idején segítik a víz megtartását.

27 VISSZATELEPÍTETT FAJ

Világszerte több mint háromezer állatfaj, illetve alfaj visszatelepítésével próbálkoztak mostanáig a szakemberek, törekvéseikből legkevesebb tízezer szakcikk, könyv, egyéb kiadvány, irat született. Nálunk összesen 27 ilyen projekt szerveződött az elmúlt évtizedekben. A Magyarországon különlegességnek számító füves pusztákon, az Alföldön és a Kisalföldön is több visszatelepítési kezdeményezés indult. A szükségletek persze igencsak eltérők: a hód a budapesti Kopaszi-gátnál is jól érzi magát, a rákosi vipera és sok más faj természet adta élőhelyet igényel.

- Beépített, mesterséges felület (útháló, épületháló, vasút, ipari-kereskedelmi terület)
- Erdőborítás
- Egyéb természetes, illetve telepített növényzettel borított terület (szántó, legelő stb.)
- Vízfelület

Eurázsiai hód Ausztria felől vándorolt be a Szigetközbe az 1980-as években.

Fekete bödöncsiga Házukon utódokat is hordozó egyedeket telepítettek ki Sály közelében a Latori-vízfőhöz.

Kékcsőrű réce A tojásokat a Kondor-tó közelében épült szaporító-központban keltették ki. A madarakat a Péteritónál és Fülöpháza mellett, a Kondor-tónál engedték ki.

- Fekete bödöncsiga**
Zárt téri szaporításába nem kezdtek; 2010-ben 200, 2012-ben 400 egyedet fogtak be Kácson.
- Lápi póc**
A Hejő-patakból és a Zsidótóból befogott egyedeket Gödöllőn szaporították; az ivadékokat Szadán, az Illés-tavakba engedték ki.
- Rákosi vipera**
A kunpeszéri Rákosi vipera-védelmi és Oktató Központban született egyedeket Ócsa-Inárcson, Kunpeszéren és Bugacon engedték ki.
- Kékcsőrű réce**
Az 1960-as években Pakisztánban befogott három párt az angliai Slimbridge-ben szaporították. A tojásokat repülő hozta Fülöpházára.
- Ürge**
Nem fogságban született, hanem befogott egyedeket telepítettek; 28 helyszínen fogtak be, majd 61 élőhelyen engedtek ki ürgéket.
- Eurázsiai hód**
A jórészt Németországban befogott hódokat Gemencre, a Hanságba, a Mátrába, illetve a Tisza és a Dráva mellett telepítették be.

TÉRKÉP: BÁTORFY ATTILA, OPEN STREET MAP
 FORRÁSOK: BAJOMI, B. (2004); BAJOMI, B. (2011); FEHÉR, Z., MAJOROS, G., ÖTVÓS, S., BAJOMI, B. & SÓLYMOS, P. (2017); OLAJOS, T. (2012); TATÁR, S., BAJOMI, B., SPECZIÁR, A., TÓTH, B., MÜLLERNÉ TRENÓVSZKI, M., URBÁNYI, B., CSÁNYI, B., SZEKERES, J. & MÜLLER, T. (2017); VITRAY, T. (SZERK., 2021); BERA MÁRTA, CSERKÉSZ TAMÁS, HALPERN BÁLINT, VÁCZI OLIVÉR.